

8.1/4

RPW/24869/2025 P
Data: 2025-03-21
MKiS

Łódzkie Obywatelskie Forum Ekologiczne
Straż Ochrony Przyrody w Łodzi Komenda Główna
Łódzki Zarząd Wojewódzki
Stowarzyszenia Straży Ochrony Przyrody w Polsce

Łódź, dn. 12 marca 2025 r.
KG SOP-MKiS-1-2025

MINISTERSTWO KLIMATU I ŚRODOWISKA	
KANCELARIA OGÓLNA	
WPLYNĘŁO W DNIU	2025 -03- 21.
L. dz.	

Sz. Pani Paulina Hennig-Kłoska
Minister Klimatu i Środowiska
info@klimat.gov.pl

Szanowna Pani Minister,

niniejszym pragnę poinformować, że w Polsce nadal działa **Straż Ochrony Przyrody**, obecnie w formie kilku niezależnych od siebie stowarzyszeń, funkcjonujących w oparciu o ustawę *Prawo o stowarzyszeniach* – nawiązujących w swej tradycji i praktyce działania do Straży Ochrony Przyrody, która do 1999 r. była umocowana prawnie w *Ustawie o ochronie przyrody*, art. 48.

W Łodzi i województwie łódzkim są to: **Straż Ochrony Przyrody w Łodzi** (Komenda Główna Straży Ochrony Przyrody w Łodzi wraz z regulaminowo jej podległymi Komendami Rejonowymi/RGI), działająca w oparciu o własny *Regulamin* – jako agenda Łódzkiego Obywatelskiego Forum Ekologicznego; oraz **Stowarzyszenie Straży Ochrony Przyrody w Polsce z s. Zarządu Głównego w Jaworze** (Łódzki Zarząd Wojewódzki Stowarzyszenia Straży Ochrony Przyrody w Polsce). Strażnicy działający na naszym terenie mają podwójne członkostwo obu tych stowarzyszeń, a ja łączę funkcje Komendanta Głównego SOP w Łodzi z funkcją Łódzkiego Komendanta Wojewódzkiego SSOP w Polsce.

Straż Ochrony Przyrody w Łodzi jest ustawowo zarejestrowanym podmiotem o charakterze społecznej służby ochrony przyrody i środowiska. Wypełnia zadania określone w *Regulaminie Straży Ochrony Przyrody w Łodzi* (par. 10-13) [dokument w załączeniu] – zatwierdzone decyzją Prezydenta Miasta Łodzi. Funkcjonuje w oparciu o decyzję Prezydenta Miasta Łodzi (znak: DSR-BAM-V.512.20.2020) z dn. 17 listopada 2020 r., pod nr ewidencyjnym 137 [dokument w załączeniu]. Straż działa na podstawie ustawy *Prawo o stowarzyszeniach* (Dz.U. 1989 nr 20, poz. 104 z późn. zm.) – w oparciu o zasadę wolontariatu. Organem nadzoru (i jednocześnie organem założycielskim) w stosunku do ŁOFE i SOP jest Prezydent Miasta Łodzi, wypełniający funkcje starosty w mieście na prawach powiatu, jakim jest Łódź. W codziennej praktyce prowadzimy działania w zakresie kontroli społecznej, poprzez monitoring środowiska, polegający na prowadzeniu stałych i okresowych patroli, rejestrowaniu zauważonych nieprawidłowości i zgłaszaniu ich do odpowiednich służb i organów. Można więc w przenośni powiedzieć, że w Łodzi działa swoista "społeczna policja ekologiczna".

Członkowie Straży Ochrony Przyrody w Łodzi będąc jednocześnie członkami Stowarzyszenia Straży Ochrony Przyrody w Polsce z s. w Jaworze, mają status członków stowarzyszenia o charakterze proobronnym, równoznaczny ze statusem społecznego partnera Ministerstwa Obrony Narodowej. Status ten wynika z podpisanego przez SSOP w Polsce porozumienia o współpracy z 10. Wrocławską Brygadą Łączności (dawniej 10. Wrocławskim Pułkiem Dowodzenia) [dokument w załączeniu]. Tym samym reprezentujemy tradycje i honor tej Jednostki Wojskowej.

Stowarzyszenie Straży Ochrony Przyrody w Polsce jest zarejestrowane jako „rejestrów” z wpisem w KRS pod nr 0000563107. Siedziba Zarządu Głównego znajduje się w Jaworze (Dolnośląskie), ul. Zamkowa 1, 59-400 Jawor. Komentem Głównym jest **Dział** również na podstawie ustawy *Prawo o stowarzyszeniach*, także w oparciu o zasadę wolontariatu. Organem nadzoru (i jednocześnie organem założycielskim) jest starosta Jaworski.

Szanowna Pani Minister,

w Polsce jest pilnie potrzebna nowelizacja *Ustawy o ochronie przyrody*, przywracająca przynajmniej częściowo zapisy ustawowe o Straży Ochrony Przyrody i nadające jej strażnikom status funkcjonariuszy publicznych. Jest to konieczne, by społeczna SOP mogła skutecznie wspierać służby zawodowe i egzekwować przepisy z zakresu ochrony przyrody i środowiska – tak, jak to jest w wielu państwach Unii Europejskiej, gdzie funkcjonują społeczne straże (policje) ekologiczne. Najlepszym przykładem są tutaj Słowacja i Czechy¹ [dołączam wydruk strony tamtejszej Straży, w tłumaczeniu na jęz. polski – z jej uprawnieniami], ale także Francja, Włochy i inne, a za oceanem USA i Kanada.

W Polsce mamy sytuację gdy istnieje prawo (nie zawsze najlepsze) z zakresu ochrony przyrody i środowiska, lecz w zasadzie nie ma służb państwowych, które to prawo by wykonywały w praktyce – zaś możliwości działania społecznej SOP po roku 2000 zostały znacząco ograniczone. Tymczasem nasila się przestępczość z zakresu prawa środowiska i prawa

¹ Straž přírody <https://www.adrpasskeskaly.cz/straz-prirody>

ochrony przyrody. Jednym z największych problemów jest walka z nielegalnymi wysypiskami śmieci. RDOŚ, służby zawodowe (Policja, Straż Miejska, Straż Leśna) oraz samorządy nie radzą sobie z sytuacją śmieciową – bowiem ilość inspektorów RDOŚ czy też funkcjonariuszy Służb jest znacznie ograniczona z powodów finansowych. Zwłaszcza w lasach sytuacja jest niezwykle trudna, ze względu na duże, trudne do kontrolowania przestrzenie. Nadzorowanie tak rozległych terenów wymaga zaangażowania zdecydowanie większych środków finansowych oraz zwiększenia stanów osobowych pełniących nadzór i patrolowanie terenów leśnych. Radykalnie zwiększa się liczba przestępstw i wykroczeń takich jak nielegalne wjazdy do lasu, nielegalne i nieumiejętnie szkodliwe wyścigi quadami po terenach leśnych (w tym w parkach narodowych i rezerwach), kłusownictwo, nielegalne pozyskanie i handel chronionymi gatunkami grzybów, flory i fauny.

Najgorsza sytuacja ma miejsce w rezerwach przyrody, gdzie – jak pisze w swojej pracy, pt.: *Kontrola przestrzegania zakazów na terenie parków narodowych i rezerwatów przyrody* – w przepisach związanych z ochroną rezerwatową: *brak jest jakichkolwiek norm stanowiących chociażby namiastkę rozwiązań organizacyjnych przyjętych przy parkach narodowych (...) kompetencji do egzekwowania przepisów ochronnych nie ma ani sprawujący nadzór nad rezerwatem, ani RDOŚ (...) Uprawnień takich nie mają również ani straże gminne (miejskie), ani służba leśna, ani inspektor inspekcji ochrony środowiska. Oznacza to, że poza Policją [która jak powszechnie wiadomo ma stosunkowo małą wiedzę w zakresie przestępstw i wykroczeń „przyrodniczych”, ma też znacznie „poważniejsze” – jej zdaniem – zadania z zakresu prawa karnego, a przede wszystkim poważne problemy kadrowe ograniczające jej skuteczność na tym polu] nie ma podmiotu, który mógłby sprawnie, szybko i z pełnym rozeznanie podjąć natychmiastowe kroki w celu ściągania tego typu wykroczeń*².

Dalej, w konkluzji, wskazuje, że: *model odpowiedzialności wykroczeniowej w rezerwach przyrody jest przynajmniej częściowo iluzoryczny. Dla rozwiązania tego problemu: wskazane byłoby powołanie jednej straży kontrolującej tego typu wykroczenia zarówno w parkach narodowych i rezerwach przyrody*³.

Tu, samo przez się nasuwa się rozwiązanie, polegające na zaangażowaniu służb społecznych. Odpowiednio przeszkoleni wolontariusze społecznej Straży Ochrony Przyrody, wyposażeni w odpowiednie środki prawne (na wzór tych, z uchylonego w 2000 r. art. 48 U.o.p.), mogli by wspomagać w praktyce bezpłatnie działania służb zawodowych – nie obciążając Skarbu Państwa.

Takie stanowisko zajmuje również biolog i prezes Polskiego Towarzystwa Ochrony Przyrody „Salamandra”, który w wywiadzie z stwierdził: *Niedostateczna powierzchnia obszarów chronionych jest istotnym, ale wcale nie głównym problemem ochrony przyrody w naszym kraju. Znacznie bardziej palącą kwestią jest nieskuteczna egzekucja prawa i brak rzeczywistej ochrony tych walorów, które formalnie jej podlegają. Są przepisy, ale w praktyce mało kto dba o to, by były przestrzegane. To wynika z faktu, że w Polsce nie ma specjalnej służby o charakterze policyjnym, która byłaby przeszkolona i odpowiedzialna za kompleksowe egzekwowanie prawa ochrony przyrody. Jej powołanie nie musiałoby być kosztowne. Mogłaby powstać np. z połączenia istniejących straży: leśnej, łowieckiej, rybacciej i parków narodowych, które odpowiadają tylko za bardzo wąskie wycinki zagadnień. Takie służby funkcjonują w wielu krajach, na przykład we Włoszech czy w Czechach. Polskim politykom niestety w większości nie zależy na ochronie przyrody*⁴.

Warto zauważyć, że w Polsce oprócz Straży Ochrony Przyrody działają jeszcze inne straże społeczne, przy czym jedynie strażnikom SOP odmawia się statusu funkcjonariuszy publicznych, a samej Straży – umocowania w *Ustawie o ochronie przyrody*. Wspomniane przeze mnie Straże społeczne, to m.in.:

- **Społeczna Straż Rybacka**, która ma umocowanie prawne i kompetencje niemal identyczne, jak SOP przed rokiem 2000 – i mimo to, nikt nie neguje jej „nadmiernych” uprawnień. SSR jest osadzona prawnie w *Ustawie o rybactwie śródlądowym*, na identycznych zasadach, jak niegdyś SOP w *Ustawie o ochronie przyrody*. Pomimo, że w roku 2000 podczas nowelizacji *Ustawy o ochronie przyrody* SOP zarzucano rzekomo „zbyt wielkie uprawnienia nadane strażnikom przez ustawę”, i formalnie na tej podstawie dokonano likwidacji jej dotychczasowej podstawy prawnej do działania – nie zawahano się pozostawić w systemie prawnym wspomnianej powyżej Społecznej Straży Rybackiej, która działa po dzień dzisiejszy i korzysta z szerokiej pomocy finansowej państwa.

Dla porównania zestawmy ze sobą uprawnienia SOP (przed rokiem 2000) – i uprawnienia obecnej SSR:

A) Art. 48 U.o.p. z 1991 r.: – przepisy uchylono w r. 2000 [**Straż Ochrony Przyrody**]

1. Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa na wniosek organizacji społecznych zainteresowanych ochroną przyrody może im powierzyć tworzenie Straży Ochrony Przyrody.

² , *Kontrola przestrzegania zakazów na terenie parków narodowych i rezerwatów przyrody*, [w:] „Prawne Problemy Górnictwa i Ochrony Środowiska” 1—2/2018, s. 75-76.

³ Tamże, s. 79.

⁴ , *Realia i absurdy ochrony przyrody w Polsce*, [Magazyn] „Kontakt”, 23 sierpnia 2021 <https://magazynkontakt.pl/realia-i-absurdy-ochrony-przyrody-w-polsce/>

2. Członkiem Straży Ochrony Przyrody może być każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, który wyraził zgodę na pełnienie tej funkcji, posiada pełną zdolność do czynności prawnych, nie był karany za przestępstwa oraz posiada znajomość przepisów prawnych.

3. Działalność Straży Ochrony Przyrody na terenie parki narodowego lub krajobrazowego wymaga uzgodnienia z dyrektorem parku, a na terenie nadleśnictwa - z nadleśniczym

4. Członek Straży Ochrony Przyrody przy wykonywaniu swoich obowiązków jest uprawniony do:

- 1) pouczenia i legitymowania osób naruszających przepis o ochronie przyrody,
- 2) nakładania i ściągania grzywny w drodze mandatów karnych za wykroczenia przeciwko przepisom z zakresie ochrony przyrody,
- 3) odbierania za pokwitowaniem przedmiotów uzyskanych z naruszeniem przepisów o ochronie przyrody oraz narzędzi służących do uzyskania tych przedmiotów,
- 4) występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciwko przepisom o ochronie przyrody.

5. Członek Straży Ochrony Przyrody przy wykonywaniu swoich obowiązków korzysta z ochrony prawnej oraz podlega odpowiedzialności na zasadach określonych dla funkcjonariuszy publicznych.

6. Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa określi organizację Straży Ochrony Przyrody, zasady i tryb przyjmowania jej członków oraz nadaje statut.

B) Art. 23 U.r.ś. – w brzmieniu aktualnie obowiązującym [Społeczna Straż Rybacka]

1. Rada powiatu, na wniosek starosty, może utworzyć Społeczną Straż Rybacką albo wyrazić zgodę na utworzenie Społecznej Straży Rybackiej przez zainteresowane organizacje społeczne lub uprawnionych do rybactwa.

1a. Regulamin Społecznej Straży Rybackiej uchwała rada powiatu.

2. Zadaniem Społecznej Straży Rybackiej jest współdziałanie z Państwową Strażą Rybacką w zakresie kontroli przestrzegania ustawy oraz przepisów wydanych na jej podstawie.

3. Nadzór specjalistyczny nad Społeczną Strażą Rybacką sprawuje wojewoda poprzez komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Rybackiej.

4. Strażnikiem Społecznej Straży Rybackiej może być osoba posiadająca kwalifikacje strażnika Państwowej Straży Rybackiej.

5. Minister właściwy do spraw rybołówstwa, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej, w drodze rozporządzenia, określa:

- 1) zasady sprawowania nadzoru, o którym mowa w ust. 3;
- 2) ramowy regulamin Społecznej Straży Rybackiej, określający szczegółową organizację i sposób działania tej straży.

C) Wyciąg z Regulaminu Społecznej Straży Rybackiej na przykładzie Starostwa Powiatowego Warszawa Zachód

III. PODSTAWOWE OBOWIĄZKI I PRAWA STRAŻNIKÓW SPOŁECZNEJ STRAŻY RYBACKIEJ

§ 5 Do obowiązków Komendanta Powiatowego należy: (...) sprawowanie nadzoru i kontroli w zakresie właściwego sporządzania wniosków o ukaranie przez SSR,

§ 6 Do obowiązków strażnika należy: 1. kontrolowanie uprawnionych do rybactwa w zakresie przestrzegania postanowień ustawy o rybactwie śródlądowym oraz przepisów wydanych na jej podstawie.

2. kontrolowanie osób uprawiających połów ryb w zakresie przestrzegania postanowień ustawy o rybactwie śródlądowym oraz przepisów wydanych na jej podstawie (...)

13. strażnik Społecznej Straży Rybackiej podczas i w związku z wykonywaniem czynności kontrolnych, korzysta z ochrony prawnej przysługującej funkcjonariuszom publicznym.

IV. POSTĘPOWANIE STRAŻNIKA W CZASIE WYKONYWANIA CZYNNOŚCI KONTROLNYCH.

§ 7 (...) 3. W razie uzasadnionej potrzeby podjęcia dalszych czynności wyjaśniających wobec osoby kontrolowanej, strażnik wzywa tę osobę do dobrowolnego udania się do najbliższego Posterunku Policji, jednocześnie informując o przysługujących mu prawach.

- **Ochotnicze Straże Pożarne** (Związek Ochotniczych Straży Pożarnych), które są stowarzyszeniem, działającym (tak, jak obecna SOP) na podstawie ustawy Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. Nr 20 poz. 104 ze zm.), i dodatkowo na podstawie ustawy O ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. Nr 81, poz 351 ze zm.) oraz własnego statutu.

Wymienione powyżej społeczne straże korzystają z umocowania w przepisanych im ustawach i ochrony na zasadach funkcjonariuszy publicznych – czemuż to jedynie SOP ma być tą niechcianą i pokrzywdzoną „córką”...?

Szanowna Pani Minister,

Komenda Główna Straży Ochrony Przyrody w Łodzi stoi na stanowisku, że wobec braków kadrowych w Służbach i Lasach Państwowych, oraz ustawicznym niedoborze środków finansowych – niebagatelną rolę w rozwiązaniu zarysowanego powyżej problemu może przynieść jedynie działanie społecznej Straży Ochrony Przyrody (jednak wyposażonej przez Państwo Polskie w niezbędne środki prawne i techniczne).

Dla sprawnej realizacji takiego projektu konieczne byłoby przywrócenie stanu prawnego, w odniesieniu do Straży Ochrony Przyrody, do stanu sprzed nowelizacji Ustawy o ochronie przyrody z roku 2000. Konkretnie wskazane byłoby czę-

W tym celu należy przede wszystkim wyznaczyć odpowiednie punkty pomiarowe, które będą służyły do pomiaru natężenia światła i temperatury powietrza w różnych miejscach pomieszczenia.

Następnie należy wykonać pomiary i zbierać dane, które będą służyły do wyznaczenia wartości średnich i odchyłek standardowych.

Ważnym elementem jest również wyznaczenie czasu trwania pomiarów, który powinien być odpowiednio długi, aby zapewnić dokładność wyników.

Wszystkie dane należy dokładnie zanotować i przechowywać, aby móc na nie powrócić w przyszłości.

Na koniec należy wykonać obliczenia i wyznaczyć wartości końcowe, które będą służyły do oceny wyników pomiarów.

Ważnym jest również wyznaczenie błędów pomiarowych, które będą służyły do oceny dokładności wyników.

Wszystkie wyniki należy przedstawić w formie tabeli i wykresów, które będą służyły do wizualizacji danych.

Ważnym jest również wyznaczenie wartości granicznych, które będą służyły do oceny bezpieczeństwa pomiarów.

Wszystkie dane należy dokładnie przeanalizować i wyznaczyć wartości końcowe, które będą służyły do oceny wyników pomiarów.

Ważnym jest również wyznaczenie błędów pomiarowych, które będą służyły do oceny dokładności wyników.

Wszystkie wyniki należy przedstawić w formie tabeli i wykresów, które będą służyły do wizualizacji danych.

Ważnym jest również wyznaczenie wartości granicznych, które będą służyły do oceny bezpieczeństwa pomiarów.

Wszystkie dane należy dokładnie przeanalizować i wyznaczyć wartości końcowe, które będą służyły do oceny wyników pomiarów.

Ważnym jest również wyznaczenie błędów pomiarowych, które będą służyły do oceny dokładności wyników.

Wszystkie wyniki należy przedstawić w formie tabeli i wykresów, które będą służyły do wizualizacji danych.

Ważnym jest również wyznaczenie wartości granicznych, które będą służyły do oceny bezpieczeństwa pomiarów.

Wszystkie dane należy dokładnie przeanalizować i wyznaczyć wartości końcowe, które będą służyły do oceny wyników pomiarów.

Ważnym jest również wyznaczenie błędów pomiarowych, które będą służyły do oceny dokładności wyników.

ściowe przywrócenie art. 48, w brzmieniu zbliżonym do tego, jakie obowiązywało w wersji ustawy z 1991 r., a obecnie obowiązuje w stosunku do SSR – gdzie istotne byłoby zwłaszcza przywrócenie uprawnień do:

- 1) pouczenia i legitymowania osób naruszających przepisy o ochronie przyrody,
- 2) odbierania za pokwitowaniem przedmiotów uzyskanych z naruszeniem przepisów o ochronie przyrody oraz narzędzi służących do uzyskania tych przedmiotów,
- 3) występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o przestępstwa i wykroczenia przeciwko przepisom o ochronie przyrody.

Ponadto przywrócenie strażnikom społecznej Straży Ochrony Przyrody przy wykonywaniu swoich obowiązków ochrony prawnej i odpowiedzialności na zasadach określonych dla funkcjonariuszy publicznych.

Ktoś może powiedzieć, ale jak to zrobić, skoro istnieje wiele odrębnych Stowarzyszeń Straży Ochrony Przyrody? Nic prostszego, trzeba to zorganizować tak, jak kiedyś działało Naczelne Kierownictwo Straży Ochrony Przyrody, które złożone było z Naczelnych Inspektorów, desygnowanych przez stowarzyszenia tworzące wówczas SOP (tj.: PTTK, LOP, PZW, PZŁ, PZA) – którzy spośród siebie wybierali I-go Naczelnego Inspektora. Teraz w rolę PTTK, LOP, PZW, PZŁ, PZA mogą się wcielić poszczególne Stowarzyszenia SOP, których strażnikom nada się określone uprawnienia ustawowe, a Naczelny Inspektorat SOP będą tworzyć Komendanci Główni aktualnie działających Stowarzyszeń SOP – wybierając spośród siebie Inspektora Naczelnego.

W imieniu kilku tysięcy społecznych strażników SOP (działających obecnie w szeregu odrębnych Stowarzyszeń SOP) – proszę Panią Minister o zajęcie się tą sprawą dla dobra Polski i Polskiej Przyrody!

Chrońmy Przyrodę Ojczystą!

Komendant Główny Straży Ochrony Przyrody/Prezes Łódzkiego Obywatelskiego Forum Ekologicznego/ Łódzki Komendant Wojewódzki Stowarzyszenia Straży Ochrony Przyrody w Polsce

Załączniki:

1. Korespondencja z 10. Wrocławską Brygadą Łączności.
2. Porozumienie pomiędzy 10. Wrocławską Brygadą Łączności (dawniej 10. Wrocławskim Pułkiem Dowodzenia) a ZG Stowarzyszenia Straży Ochrony Przyrody w Polsce z s. w Jaworze
3. Decyzja nr 48 MON w sprawie przejęcie tradycji i sztandaru
4. Regulamin stowarzyszenia Łódzkie Obywatelskie Forum Ekologiczne
5. Regulamin Straży Ochrony Przyrody w Łodzi
6. Wypis z "Rejestru Stowarzyszeń" dla stowarzyszenia Łódzkie Obywatelskie Forum Ekologiczne – prowadzonego przez Urząd Miasta Łodzi, sygn. DSR-BAM-V.512.20.2020
7. Wydruk strony Czeskiej Straży Ochrony Przyrody, w tłumaczeniu na jęz. polski – z jej uprawnieniami.
8. Raport sporządzony przez Komendanta Rejonowego SOP w Łodzi na Rejon Łódź Polesie, – prezentujący stan dotychczasowych wspólnych działań SOP w Łodzi i SM w Łodzi.